

Jen naše chyby?

Abychom mohli uvažovat o budoucnosti, měli bychom mít aspoň trochu jasno o naší minulosti. Jakých chyb jsme se dopouštěli v průběhu budování socialismu a do jaké míry byly tyto chyby příčinou našeho neúspěchu? Jak se vyvarovat dalších omylů? Lze po tolika letech masáže mozků uvažovat o dalším pokusu? Uvěří nám lidé? Jaké je naše místo v kapitalistické společnosti? To jsou některé z mnoha otázek, které si kladu a myslím, že nejsem sám.

Takže co se nám vyčítá nejčastěji? Zlikvidovali jsme malé soukromé podnikání, omezovali jsme cestování, nerozvíjeli jsme demokracii ve výrobě i společnosti. „Naroubovali“ jsme na naši realitu „sovětský model socialismu“. A tak dále, učení soudruzi mě jistě doplní.

Bylo to s tím „kopírováním sovětské cesty“ všude stejné? V Polsku – s 80 % zemědělské půdy v soukromých rukách? V NDR, MLR i BLR- s malými živnostníky i firmami? V SFRJ se samosprávami, volnost cestování, ale i nezaměstnaností a statisíci těch, jimž ona svoboda sloužila jen k hledání práce, kterou jim jejich samosprávné podniky nebyly s to dát. Vedoucí představitelé tohoto státu byli navíc - podobně jako některé dnešní evropské levicové strany - přímo posedlí bojem proti „stalinismu“. Vysílení z tohoto boje jim, stejně jako jejím dnešním následovníkům, zřejmě nedovolovalo odporovat imperialismu.

Proč tedy stejně jako ČSSR skončily i ty státy, které šly svou vlastní cestou? Socialismus byl v Evropě zlikvidován takřka současně - a zcela bez ohledu na to, zda ta či ona země splňovala jakési obecné představy o demokratickém socialismu. Ti, kdo se právě v jeho duchu snažili nejvíc - a za svůj odpor vůči „sovětskému modelu“ sbírali i pochvaly Západu – právě ti si pak od NATO vysloužili i „humanitární bombardování“.

Zvláštním případem byl SSSR. Tam - i přes rostoucí nespokojenost se stavem společnosti - lidé v referendu rozhodli, že chtějí zachovat společný svazový stát. Nic jim to nebylo platné, taková demokracie nevyhovovala režisérům změn.

Nové vládcy vynesla vlna demagogie a pasivity lidu. Plácli si v Bělověžském pralese a SSSR přestal existovat. „Demokratizace“, zahájená vskutku unikátním Gorbačovem, byla v říjnu 1993 dovršena tankovou kanonádou na zákonně zvolený parlament! „Demokrat“ Jelcin pak přivedl Rusko do tak katastrofálního stavu, že ho koncem roku 1999 musel předat nové politické garnituře, aby se pokusila zachránit to málo, co z dříve mohutné velmoci zbylo. Samozřejmě pod příslibem nedotknutelnosti pro Borise a jeho blízké.

I bez dalšího snášení faktů lze konstatovat, že likvidace socialismu byla výsledkem dlouhodobé, trpělivé a finančně velmi náročné hry. Její režiséři sídlili jinde než v Praze, Moskvě, Sofii či Varšavě...

V socialistických zemích byli pouze angažováni herci, kteří se postavili do čela komparsu – částečně nespokojených, především však zmanipulovaných a naivních občanů, kteří ve své převážně většině očekávali vylepšení socialismu a zachování všech jeho pozitiv. V absurdní hře, rozehrané světovým kapitálem s cílem oddálit světovou hospodářskou krizi, však na samy listopadové komparsisty zbylo dobře placených rolí pramálo. Samozřejmě se přitom využilo i našich chyb a omylů, jejichž existenci nepopírám a už dřív je popsali povolnější.

Také se nám vyčítá, že jsme nevyužili možnosti obrody socialismu v roce 1968, odstavili jsme tzv. „muže Ledna“, jehož srpnové vyústění budeme zanedlouho opět povinně oplakávat. Mnozí z nich byli ovšem i „muži Února“ a represí z 50. let, o pár let nato však zase „muži vlny oteplení“, zahájené XX. sjezdu KSSS. Tím spíš se naskytá i zásadní otázka: Kde ti „obroditelé socialismu“

byli, když se u nás likvidoval? Zasadili se o jeho obrodu? Ne, stáli na balkonech hned vedle protagonistů listopadového převratu a těšili se na vysoké funkce. Někteří se dočkali, jiní se nedožili...

Jsou prostě skutečnosti, jež bychom v zájmu objektivity, dřív než se zase pustíme do neúprosné kritiky minulosti, brát v úvahu rozhodně měli.

Viktor Dinkov, Ostrava